

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Škola:	Střední škola obchodní, České Budějovice, Husova 9
Projekt MŠMT ČR:	EU PENÍZE ŠKOLÁM
Číslo projektu:	CZ.1.07/1.5.00/34.0536
Název projektu školy:	Výuka s ICT na SŠ obchodní České Budějovice
Šablona III/2:	Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT
Číslo šablony:	VY_32_INOVACE_CJL_601
Předmět:	Český jazyk a literatura
Tematický okruh:	Česká a světová literatura od počátků do 19. století
Autor, spoluautor:	Mgr. Petra Lefanová
Název DUMu:	České baroko
Pořadové číslo DUMu:	01
Stručná anotace:	
Prezentace seznamuje žáky s obecnou charakteristikou doby a barokní literaturou na českém území v 2. polovině 17. století.	
Ročník:	1.
Obor vzdělání:	63-41-M/01 Ekonomika a podnikání, 65-42-M/02 Cestovní ruch, 66-41-L/01 Obchodník
Metodický pokyn:	Prezentace slouží jako doplněk pro výklad učitele. Závěrečné otázky lze použít jako test.
Výsledky vzdělávání:	Žák formuluje hlavní znaky české barokní literatury a orientuje se v základních dílech českého baroka.
Vytvořeno dne:	2. 5. 2013
Pokud není uvedeno jinak, uvedený materiál je z vlastních zdrojů autora.	

České baroko

od poloviny 17. století do 1. poloviny 18. století

České baroko – znaky

- poznamenáno letitým válečným konfliktem
- morová epidemie
- absolutismus **Habsburků** (vládli od r. 1526–1918)
- **rekatolizace**
- jediná možná katolická víra (lidé museli konvertovat nebo emigrovat)
- **jezuité** – jediní nositelé vzdělanosti a kultury – tvrdě potlačovali jinou než katolickou víru

České baroko – znaky

- barokní literatura je velmi bohatá a členitá
- psali jí katoličtí kněží, aristokraté, písmáci, učitelé
- vždy záleží na tom, jakou hodnotu má samotné dílo, nehledě na místo vzniku, na jazyk, kterým je dílo psáno
- pobělohorskou literaturu si pro potřebu výuky rozdělíme na dvě větve:

domácí - katolická

exilová - evangelická

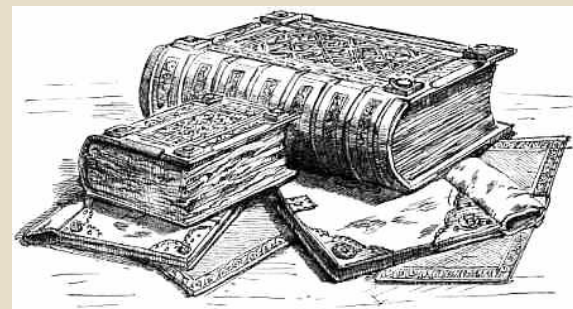
Domácí a exilová literatura

- psána česky nebo latinsky, později německy
- v poezii převažuje **duchovní píseň** (kancionály)
- v próze – soubory **kázání**
- v dramatu – **lidové hry** (o světcích, velikonoční, vánoční hry)
- exilová lit. psána česky a latinsky
- hlavní představitelé exilové lit.

Jan Amos Komenský

Pavel Stránský

Pavel Skála ze Zhoře

Domácí literatura

- česky se mluví spíše na venkově
- české nekatolické knihy jsou páleny
- čeština je vytlačována ze všech oblastí
- nositelkou českého jazyka je:

pololidová tvorba

ústní lidová slovesnost

- rozvíjí se **kramářské písně** – jarmarky, poutě, trhy
- **písmácké paměti** – písmák je milovník literatury, který opisuje starší díla nebo vytváří nové texty

Bohuslav Balbín 1621–1688

- historik, jezuitský kněz, pedagog
- učil na gymnáziu
- poté studoval teologii – vysvěcen na kněze
- misionář v Čechách
- psal latinsky
- obhájce českého jazyka – známé obrany:

**Obrana jazyka slovanského,
zvláště pak českého**

Bohuslav Balbín

- **Rozmanitosti z historie Království českého**
 - encyklopedické dílo
 - autor plánoval 30 svazků
 - o českých kulturních dějinách
 - láska k národu, vlasti, podporuje snahy o národní uvědomění
 - jeden ze svazků nese název **Učené Čechy**
 - pokus o první slovník spisovatelů a umělců v českých zemích

Bedřich Bridel 1619–1680

- syn radního písaře
- profesor rétoriky a poetiky
- básník
- jezuitský kněz a misionář
- hojně překládal, psal legendy, náboženská, filozofická díla
- při jedné misijní činnosti (pomáhal ošetřovat nemocné) se v Kutné Hoře nakazil morem a zemřel

Bedřich Bridel

- misionáři obracejí lid na katolickou víru
- ilustrace z Bridelova díla **Křesťanské učení veršemi vyložené**, kreslil J. G. Heinsch, ryl J. C. Hafner.

Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Mision%C3%A1%C5%99i_obracej%C3%AD_na_katolicou_v%C3%ADru.jpg

Bedřich Bridel

- **Co Bůh? Člověk?**

- vrcholná skladba barokního období
- mystická, meditativní, duchovní báseň
- básnický jazyk je blízký hovorové řeči
- řetěz metafor, přirovnání

Přečtěte si následující úryvek

1. Kdo se s kým srovnává?
2. Jaké vyjadřování převažuje. Obrazné nebo přímé?
3. Jak se autor vyjadřuje o pozemském světě?

Promluví, an jsem popel,
k tobě Bohu nejvyššímu,
hnis, bláto, země trupl,
což řekneš mně nejnižšímu?
Co jsem já? Co Bože ty?
bych se před tebou ohrozil,
tys Bůh velký, Bůh svatý,
s tebou rozmlouval, tě prosil?

Já jsem pařez, mech shnilý,
všecken tvrdý a zdubělý,
z hlíny ruce slepily
mě tvé, tupý, neumělý:
tys pevnost hlubokosti,
podpora jsi země svatá,
duch světa od věčnosti,
všech všudy věcí podstata.

Co jsem já, abych užil
užíváním mého Boha?
Já jsem, abych se ssoužil,
jednom neřest, bída mnohá.
Já jsem prach, truple hlíny
ten rod můj, to pokolení,
odtud prvorozený,
odtud jsme lidé smrtedlní.

Kapka rosy tekoucí,
krůpěje ranní, jedinká,
prázdný ořech padoucí,
pomíjející bublinka:
tys pak slunce bez rána,
mou nádobu naplňuješ,
jenž tebou bývá plná,
s ní se sám obveseluješ.

Adam Michna z Otradovic 1600–1676

- básník, hudební skladatel
- sbormistr, varhaník v Jindřichově Hradci
- výrazně přispěl k rozvoji hudebního odvětví
- založil **Nadaci pro výchovu mladých hudebníků**
- provozoval také obchod s vínem

Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Adam_michna_z_otradovic.jpg

Adam Michna z Otradovic

- **Česká mariánská muzika, radostná i žalostná**
 - námět: duchovní láska v několika podobách
 - něha k Ježíškovi, láska Panny Marie ke Kristu, uctívání mariánského kultu
 - písně jsou seřazeny podle chronologického postupu svátků během církevního roku
- **Loutna česká**
 - hudební skladba obsahuje 13 písní, snaha o přiblížení lidové písni

Otázky

1. Vyjmenujte znaky českého baroka
2. Jak se jmenoval nejvýznamnější představitel exilové literatury?
3. Kdo byl písmák?
4. Jak se jmenuje skladba, kde je člověk dáván do nesouměřitelného protikladu?
5. Kdo je autorem díla *Rozmanitosti z historie Království českého*?

Zdroj

- *Literatura pro 1. ročník středních škol*. první vyd. Brno: Didaktis, 2008. ISBN 978-80-7358-115-2.
- PROKOP, Vladimír. *Dějiny literatury od starověku do počátku 19. století: pro výuku literatury na středních školách*. první vyd. Karlovy Vary: O. K.-Soft, 2004.
- Zdroje obrázků citovány přímo v textu
- obrázky ze sady klipartů - <http://www.pdclipart.org/index.php>